
EUROPAS OFRIVILLIGA GEMENSKAP

GUNNAR FRÖROTH

EU bygger inte på föreställningen om etniska och historiska band mellan de inblandade länderna. Det är tvärtom dyrköpta erfarenheter från den typen av samarbete som gjort EU till det första trovärdiga fredsprojektet för Europa.

Den politiska debattens minne är kort och selektivt, och fyra–fem decenniers ekonomisk och politisk integration i Europa har för många kommit att skymma det faktum att hot om våld är det yttersta medlet i en mellanstatlig, och för den delen även inomstatlig, konflikt. Att massmedia dagligen förmedlar konkreta bilder av detta våld tycks inte räcka för att befria det politiska samtalet från en historielös naivitet.”

Spelteoretisk utgångspunkt

Orden är Per Molanders, snittade ur hans essä *Akvedukten vid Zaghuan* – en skarp analys av samhällets överlevnadsvillkor. Molander behandlar i första hand frågan om vad som håller samhällen samman, eller spränger dem, med utgångspunkt i spelteori. Går det att frammana sam-

arbetsbeteenden som är långsiktigt hållbara mellan människor? Går det med våld som Hobbes antog? Eller med stöd av egenintresset som liberaler brukar hävda? Han svarar nekande på bägge frågorna och ger inga alternativa lösningar.

Samma frågor går att ställa om integrationen i dagens Europa. Relationer mellan stater passar utmärkt för en spelteoretisk analys, och har gjorts många gånger. Det internationella spelet kastar mellan samarbete och konflikt, mellan integration och krig.

Pessimistiskt facit

Frågan om det går att skapa stabila samarbeten och beständig fred kan med historiens facit också besvaras nekande. Men pessimism om morgondagen får inte hindra oss att söka lösningar på dagens problem.

I Europa är EU en dellösning på ett antal av kontinentens allvarliga problem. I svensk debatt får man ibland en känsla

GUNNAR FRÖROTH är liberal idédebattör.

av att det är EU som är kontinentens problem.

Stabilitet och dynamik

Europa är en ofrivillig gemenskap. Mycket gott för oss västerlänningar har sprungit ur den europeiska mångfalden, ur handel och kultur. Samboendet har också kostat några miljoner liv och missade framstegsmöjligheter. Geopolitik och ideologi hotar ständigt den europeiska samvaron. Frågan om hur vi skapar ett mellanstatligt samarbete som är långsiktigt stabilt, men samtidigt ger utrymme för de olika samhällenas dynamik och föränderlighet är en verklig 10.000-kronors fråga.

EU är en frivillig gemenskap, betingad av dyrköpta erfarenheter om vad som händer när Europa inte samarbetar. Gemenskapen bygger på både egenintresse och tvång. De öppna gränserna och frihandeln talar till egenintresset, den gemensamt hanterade suveräniteten i utrikes- och säkerhetspolitiken begränsar staternas handlingsfrihet. Kol- och stålindustrin har tvingats in under överstatlig kontroll.

Stark fiktion

Normer, som Molander menar är den tredje styrmekanismen jämte tvång och egenintresse i samspelet mellan människor, har aldrig varit en framgångsväg i internationella sammanhang. De krafter som nationalismen frigjort har aldrig tyglats av konventioner. Nationen är en alltför stark fiktion.

EU bygger inte på någon tanke om en

ursprunglig folkgemenskap eller europeisk identitet, utan tvärtom på en insikt om vad sådana ideologier medfört i Europa. Klineberg, en amerikansk socialpsykolog, har definierat nation som "ett samhälle som förenas av gemensamma vanföreställningar om sitt ursprung och en gemensam aversion mot sina grannar". EG/EUs värdegrund vilar på universella, inte partikulära intressen: demokratin och respekten för mänskliga rättigheter. Därur springer fred och förutsättningar för välstånd och stabilitet.

Nordisk förbundsstat

På nej-sidan finns en del debattörer som menar att vi borde bygga en nordisk gemenskap istället för att beblanda oss med européerna. Jörgen Bengtsson, redaktör för Hudiksvalls Tidning pläderar i sin skrift *Ge Norden en chans* för en förbundsstat (union) mellan de nordiska länderna eftersom vi har en gemensam historia, kultur och religion och "Norden utgör en folklig gemenskap och är relativt etnisk homogent". Europa däremot saknar förutsättningar för det statsförbund som nu byggs eftersom länderna är alltför olika.

Bengtsson har därmed missförstått det mest grundläggande med EU – att det just är olikheterna som gör det så viktigt att svetsa samman länderna.

Fundera ett slag på konsekvenserna av att övriga Europa resonerade som nordisterna. Att de istället för EU byggde gemenskaper på historiska band och folkgemenskap. Det har gjorts förr.

Svenska särlösningar

Som så många gånger förut i svensk utrikesdebatt finns en krets som driver lösningar som bara är hälsosamma så länge vi ensam väljer dem. De har lyckats göra svenska särlösningar till något moraliskt högtstående. Samtidigt ska vi vara glada att Europas länder valt samarbete framför Alleingang.

Kanske har vi av och till haft dåligt samvete för bristande ansvarstagande i Europa, men det har vi kompenserat med ett högt bistånd och ett högt röstläge i andra internationella sammanhang. Vi var en moralisk stormakt i en värld av realpolitik. Det är denna särställning vi nu under stor vända omprövar.

Först efter kalla krigets slut stod det klart också för socialdemokratin att det västra kraftfältet i Europa var Sveriges hemvist.

Nyfria grannar

Länderna i öst konverterar ett efter ett till demokrati och marknadsekonomi, därefter är ett medlemskap i EU nästa mål. Att förena Europa och ge en hjälpande hand till våra nyfria grannar är en uppgift av historiska mått. EU är inte perfekt, men det är det bästa till buds stående medlet.

Kanske är det dags för Sverige att inte bara leta efter russin i kakan, utan också ta medansvar för utvecklingen?